

Tzvetan Todorov (*1939)

Francouzsko-bulharský filozof a literární teoretik.

Studoval slavistiku v Sofii a lingvistiku a literární vědu v Paříži (disertační práce z roku 1970 byla vedena Rolandem Barthesem). V letech 1970 – 1979 patřil k vydavatelům časopisu *Poétique. Revue de Théorie et d'analyse leittéraires*.

Je členem správní rady Centra pro výzkum umění a jazyka (Centre de Recherches sur les Arts et le Langage: <http://cral.ehess.fr/>), profesorem na Yale University, NY University, Columbia University.

Vystudované obory propojuje, v sledování specifických vlastností literatury pak používá lingvistické modely, aplikuje lingvistiku do literárních teorií. Pohled na svět i umění přizpůsobuje základní tezi, že jedinec rozumí pouze tomu, co je schopen sám vyprodukovat. Výsledkem jeho teoretických úvah jsou pak práce **hermeneutické** a **sémiotické**. Cílem literatury se pro něj stává vědění, teda pravda, a konání řízené hodnotami, jež lze označit jako morálku.

V raném uvažování vidí každé jednání jako znakové a každou promluvu jako cosi, co proměňuje vztahy mezi partnery a zasahuje do vztahu ke světu (zde vychází **z teorie mluvních aktů** – z lokuce, ilokuce a perlokuce). Jazyk se pro něj tak stává nejen komunikačním prostředkem, jež směřuje k porozumění, ale zároveň i nástrojem k vidění světa, existuje jen ve vztahu mluvčího a jeho okolí. Literatura je pak pouze užitím a rozšířením určitých vlastností jazyka, přičemž rozvíjí schopnost jazyka dávat slovům jiný význam pomocí kontextu a možnost mluvit sama o sobě. Spisovatelé pak nejsou pouhými uživateli řeči, ale zkoumají ji jako vědci, rozšiřují pragmaticko sémiotické způsoby přístupů vnímatelů ke světu.

V šedesátých letech Todorov definuje **naratologii** jako vědu o vyprávění, stává se tedy zakladatelem nového oboru literárních, respektive filmových teorií. V narativu pak vidí jako klíčovou organizaci a transformaci. Na zkoumání Boccacciova *Dekameronu* předvádí postupy **gramatické analýzy** literárního textu, postavy definuje jako adjektiva a děje s nimi spojené jako slovesa. Každý příběh je tak vlastně větou, dílo pak poukazuje na své vlastní konstrukční postupy.

Spolu s **Bachtinem** pak rozvíjí teorii **dialogického principu**, jež spočívá v dvojím možném přístupu k objektům jakožto výsledku pohledu dvěma očima, z napětí mezi autorem a adresátem. Dialogičnost se pak stává regulujícím principem při hledání pravdy.

Todorov se stal podstatnou osobností pro naratologii, sledování příběhu odděleného od formy, zároveň ovlivnil následná zkoumání v oblasti intertextuality a komunikace odlišných textů.

Literatura:

The Fantastic : A Structural Approach to a Literary Genre. Ithaca : Cornell Univ. Pr., 1980.

Genres in Discourse. Cambridge : Cambridge Univ. Pr., 1990.

Poetika prózy. Praha : Triáda, 2000.

Symbolism and Interpretation. London : Routledge and Kegan Paul, 1983.

Rozhovor s T. Todorovem: <http://www.eurozine.com/articles/2005-08-19-todorov-en.html>